

Eurydice

Učenje za trajnostnost v Evropi: Krepitev kompetenc ter podpora strokovnim delavcem in šolam

Ugotovitve poročila Eurydice
z nacionalnimi poudarki

Šolsko
izobraževanje

Erasmus+

Bogati življenja, širi obzorja.

Evropska izvajalska
agencija za
izobraževanje in
kulturo

Dokument je objavila Evropska izvajalska agencija za izobraževanje in kulturo (EACEA, platforme, študije in analize).

Prosimo, citirajte publikacijo kot:

Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, Eurydice Slovenija, 2024. *Učenje za trajnostnost v Evropi: Krepitev kompetenc ter podpora strokovnim delavcem in šolam. Ugotovitve poročila Eurydice z nacionalnimi poudarki.*

Povzeto po poročilu Eurydice: European Commission / EACEA / Eurydice, 2024. *Learning for sustainability in Europe: Building competences and supporting teachers and schools.* Eurydice report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Education and Culture Executive Agency

Platforms, Studies and Analysis

Boulevard Simon Bolivar 34 (Unit A6)

1049 Brussels

E-naslov: eacea-eurydice@ec.europa.eu

Spletna stran: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu>

Prevod v slovenski jezik pripravila nacionalna enota Eurydice Slovenija (2024).

V slovenskem prevodu izdalo: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje

Za izdajatelja: Maja Mihelič Debeljak

Prevod: Saša Ambrožič Deleja

Jezikovni pregled: Petra Tomše

Uredili: Saša Ambrožič Deleja in Katja Kuščer

Prelom slovenske izdaje: Katja Kuščer

Ljubljana, september 2024

Knjižna zbirka z naslovom UGOTOVITVE POROČILA EURYDICE (PDF)

ISSN 2820-6711

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID 206260739](#)

ISBN 978-961-7202-47-2 (PDF)

Pojasnilo: Publikacija je slovenski prevod poglavja 'Main findings' izvirnika z dodanimi nacionalnimi poudarki in je izšla v okviru dejavnosti nacionalne enote Eurydice Slovenija, sofinanciranih iz programa Erasmus+. Publikacija je del zbirke slovenskih prevodov Ugotovitve poročila Eurydice.

V besedilu uporabljeni izrazi, ki se nanašajo na osebe in so zapisani v moški slovnični obliki, so uporabljeni kot nevtralni za vsak spol.

Naslovnica: © Sukjai Photo / stock.adobe.com

Učenje za trajnostnost v Evropi:

Krepitev kompetenc ter podpora strokovnim delavcem in šolam

Ugotovitve poročila Eurydice z nacionalnimi poudarki

Oznake in okrajšave

Oznake držav

EU	Evropska unija	IT	Italija	Evropsko združenje za prosto trgovino in države kandidatke	
Države članice		CY	Ciper	AL	Albanija
BE	Belgija	LV	Latvija	BA	Bosna in Hercegovina
BE fr	Belgija – francoska skupnost	LT	Litva	CH	Švica
BE de	Belgija – nemško govoreča skupnost	LU	Luksemburg	IS	Islandija
BE nl	Belgija – flamska skupnost	HU	Madžarska	LI	Lihtenštajn
BG	Bolgarija	MT	Malta	ME	Črna gora
CZ	Češka	NL	Nizozemska	MK	Severna Makedonija
DK	Danska	AT	Avstrija	NO	Norveška
DE	Nemčija	PL	Poljska	RS	Srbija
EE	Estonija	PT	Portugalska	TR	Turčija
IE	Irska	RO	Romunija		
EL	Grčija	SI	Slovenija		
ES	Španija	SK	Slovaška		
FR	Francija	FI	Finska		
HR	Hrvaška	SE	Švedska		

Statistični podatki

(:)	ali :	Podatki niso na voljo
(-)	ali – ali	Se ne uporablja

Okrajšave in kratice

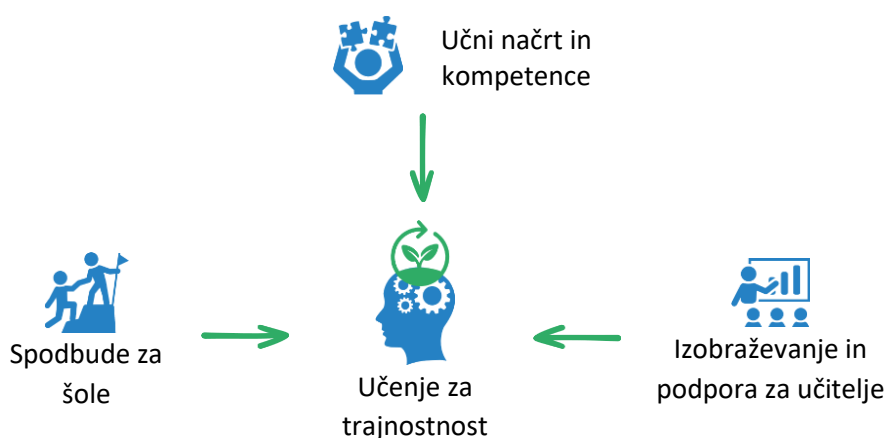
CPD	Stalni profesionalni razvoj
ESD	Izobraževanje za trajnostni razvoj
GAP	Globalni akcijski program
ISCED	Mednarodna standardna klasifikacija izobrazbe
ITE	Začetno izobraževanje učiteljev
NGO	Nevladna organizacija
SDGs	Cilji trajnostnega razvoja
UNDESD	Desetletje izobraževanja Združenih narodov za trajnostni razvoj
UNECE	Ekonomska komisija Združenih narodov za Evropo
UNESCO	Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo

Učenje za trajnostnost v Evropi: Ugotovitve poročila Eurydice z nacionalnimi poudarki za Slovenijo

Zadnji dve desetletji lahko spremljamo, kako se izobraževanju bolj in bolj priznava najpomembnejša vloga pri preoblikovanju družbe na bolj trajnosten, nepristranski in socialno pravičen način (UNESCO, 2005; ZN, 2012). Izobraževalne ustanove so bistvene pri reševanju izziva trajnostnega razvoja, s katerim se soočajo družbe, predvsem zaradi svojega poslanstva, da krepi kompetence učencev s poučevanjem in učenjem (ZN, 2012; Unesco, 2020).

V strateškem okviru EU za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju za obdobje 2021–2030⁽¹⁾ je kot strateška prednostna naloga opredeljena 'Podpiranje zelenega in digitalnega prehoda v izobraževanju in usposabljanju ter z izobraževanjem in usposabljanjem'. Svet Evropske unije je junija 2022 z namenom podpreti države članice pri njihovih prizadevanjih za vključevanje trajnostnosti v sisteme izobraževanja in usposabljanja sprejel priporočilo o učenju za zeleni prehod in trajnostni razvoj⁽²⁾, v katerem je države članice pozval, naj okrepijo spodbude za sisteme izobraževanja in usposabljanja, da bodo učenci dostopali do visokokakovostnega, pravičnega in inkluzivnega izobraževanja in usposabljanja o trajnostnosti, podnebnih spremembah, varstvu okolja in biotski raznovrstnosti, pri čemer se ustrezno upošteva okoljske, socialne in gospodarske vidike. Svet v priporočilu poziva k vrsti ukrepov na ravni sistemov ter šol, strokovnih delavcev in učencev, da bi učenje za zeleni prehod in trajnostni razvoj postalo prednostna naloga politik izobraževanja in usposabljanja.

V podporo nadaljnjemu izvajanju priporočila Sveta iz junija 2022 poročilo Eurydice analizira/preučuje gradnike učenja za trajnostnost v evropskih šolah: učne načrte, kompetence in spodbude za šole, strokovne delavce in učence, povezane s trajnostnostjo.

Poročilo temelji na kvalitativnih podatkih o politikah in podpornih ukrepih, ki so bili zbrani v raziskavi omrežja Eurydice. Zajema informacije in podatke o osnovnošolskem in splošnem srednješolskem izobraževanju (ISCED 1, 2 in 3) v 39 evropskih sistemih izobraževanja.

Da bi učence opremili s spretnostmi in znanji za uspešno spopadanje s kompleksnimi izzivi na področju trajnostnosti, s katerimi se soočajo družbe, je treba celostno vključiti ustrezne kompetence v izobraževalne programe. Poleg tega se morajo učitelji in vodstveni delavci šol ustrezno usposablјati, da bodo z relevantnimi usmeritvami in podporo usvojili potrebno znanje in prilagajali pristope poučevanja. In neazadnje, učenje za trajnostnost zahteva celostni pristop ustanove, to pomeni, da mora biti učenje za trajnostnost vključeno v vse šolske dejavnosti. To je mogoče spodbujati z usmeritvami in podporo na najvišji ravni.

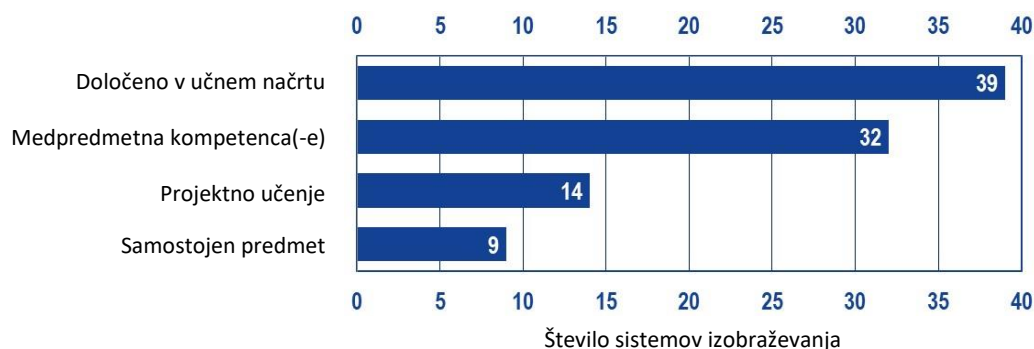
(1) Resolucija Sveta z dne 19. februarja 2021 o strateškem okviru za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju pri uresničevanju evropskega izobraževalnega prostora in širše (2021–2030), 2021/C 66/1 (UL C 66, 26. 2. 2021, str. 1).

(2) Priporočilo Sveta z dne 16. junija 2022 o učenju za zeleni prehod in trajnostni razvoj, 2022/C 243/01 (UL C 243, 27. 6. 2022, str. 1).

Vsebine o trajnostnosti so vključene v izobraževalne programe v vseh evropskih sistemih izobraževanja, kompetence za trajnostnost pa so v večini medpredmetne

Ni evropskega sistema izobraževanja, ki v svoje učne načrte ne bi vključeval vsebin o trajnostnosti (Slika 1).

Slika 1: Število sistemov izobraževanja z učnimi načrti, ki vključujejo učenje za trajnostnost (ISCED 1, 24 in/ali 34), 2022/2023

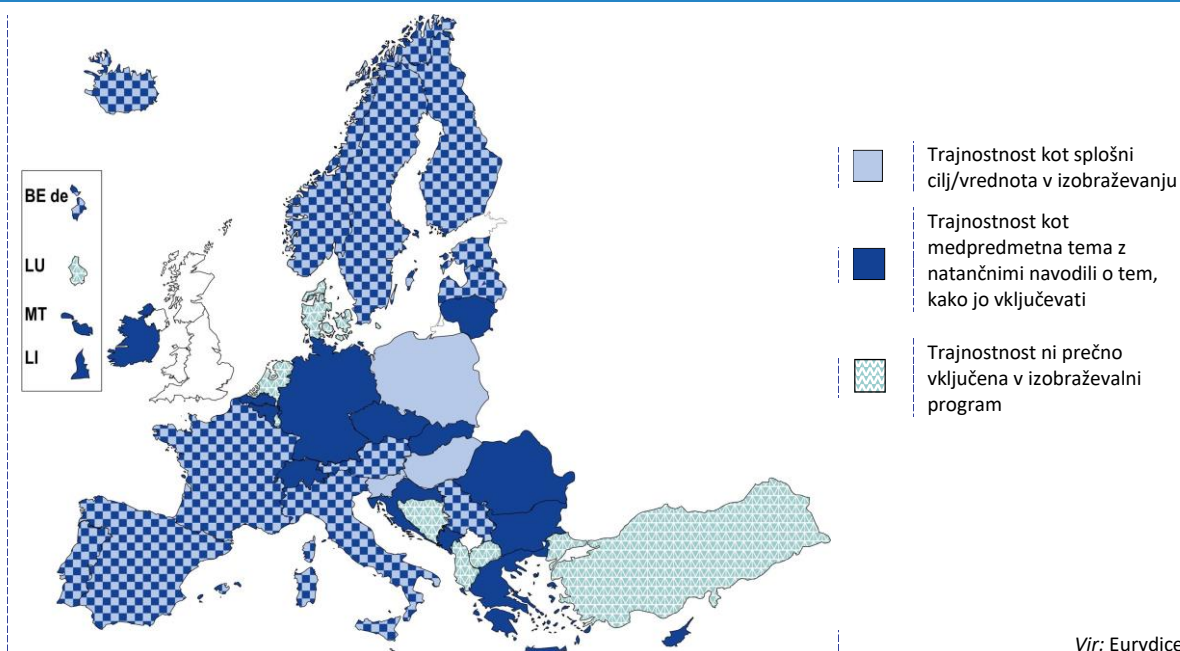

Vir: Eurydice.

Poučevanje za kompetence trajnostnosti je najpogostejše medpredmetno, in sicer na različne načine: 1) trajnostnost je del okvira prečnih temeljnih kompetenc; 2) trajnost je opredeljena kot medpredmetno področje učenja v ločenem delu programa, morda celo v ločenem usmerjevalnem dokumentu; 3) kompetence za trajnostnost so vključene v več (ali celo vsa) predmetna področja posebej, medtem ko je trajnostnost splošni cilj sistema izobraževanja (glej poročilo Eurydice, razdelek 1.1.1).

Kompetence trajnostnosti so skoraj vedno vključene v naravoslovne predmete in geografijo, v manjši meri tudi v državljansko vzgojo. Pogosto so vključene v družboslovne predmete (tudi ekonomijo in ekonomske vede), zgodovino, tehnologijo ter umetnost in oblikovanje.

Slika 2: Trajnostnost kot medpredmetno področje učenja v evropskih sistemih izobraževanja (ISCED 1, 24 in 34), 2022/2023

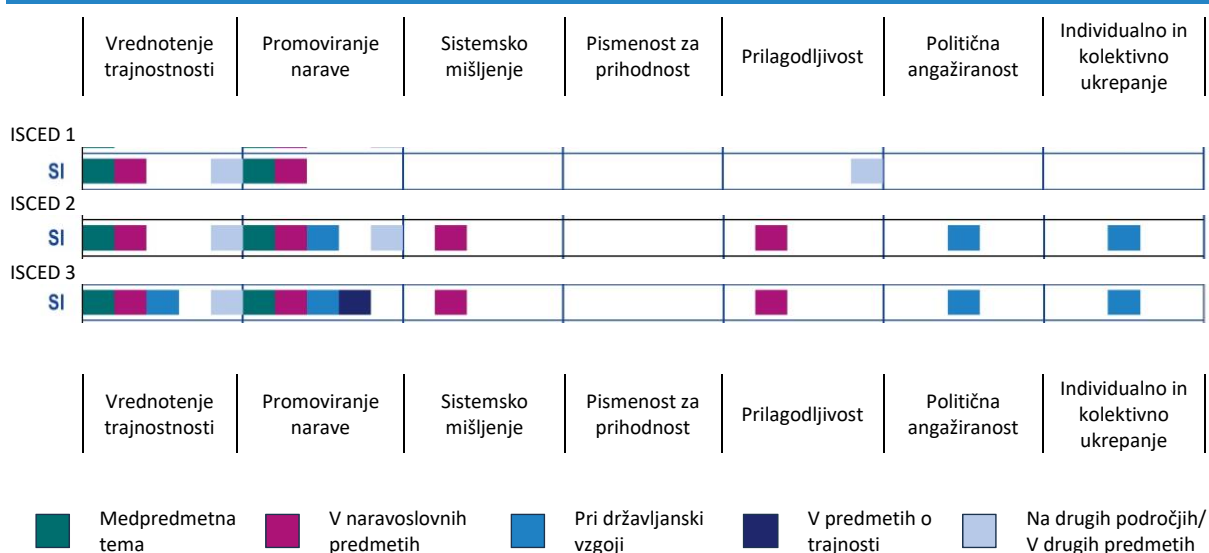
Vir: Eurydice.

Trajnostnost se lahko vključi v učne načrte interdisciplinarno s projektnim učenjem ali z dodajanjem samostojnega, interdisciplinarnega predmeta. Projektno učenje je nekoliko pogostejše kot samostojen predmet o trajnostnosti, ki obstaja le v devetih evropskih sistemih izobraževanja (Slika 1). V večini teh je trajnostnost kot predmet vključena na sekundarni ravni, vendar ni obvezna (glej poročilo Eurydice, razdelek 1.1.3). To tudi pomeni, da se vsi učenci ne učijo o trajnostnosti pri samostojnem predmetu, tudi če ta možnost v sistemu obstaja. Edina država, v kateri je izobraževanje za trajnostni razvoj obvezen samostojen predmet za vse učence, je Ciper.

V Sloveniji sta vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj in za dejavno vključevanje v demokratično družbo zapisana v temeljno zakonodajo. Vključujeta tudi globlje poznavanje in odgovoren odnos do sebe, svojega zdravja, do drugih ljudi, do svoje in drugih kultur, do naravnega in družbenega okolja in do prihodnjih generacij. Hkrati sta vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj na vseh treh ravneh izobraževanja tema, ki je medpredmetna, vključena v druge predmete, in tudi tema projektnega učenja, za kar in o čemer se šole odločajo avtonomno (Slika 3).

Učencem sta na izbiro tudi izbirna samostojna predmeta okoljska vzgoja in študij okolja v programu osnovne šole oziroma programu gimnazije. Oba se izvajata v omembe nevrednem obsegu.

Slika 3: Kompetence za trajnostnost v izobraževalnih programih v Sloveniji, ISCED 1, 2 in 3, 2022/2023

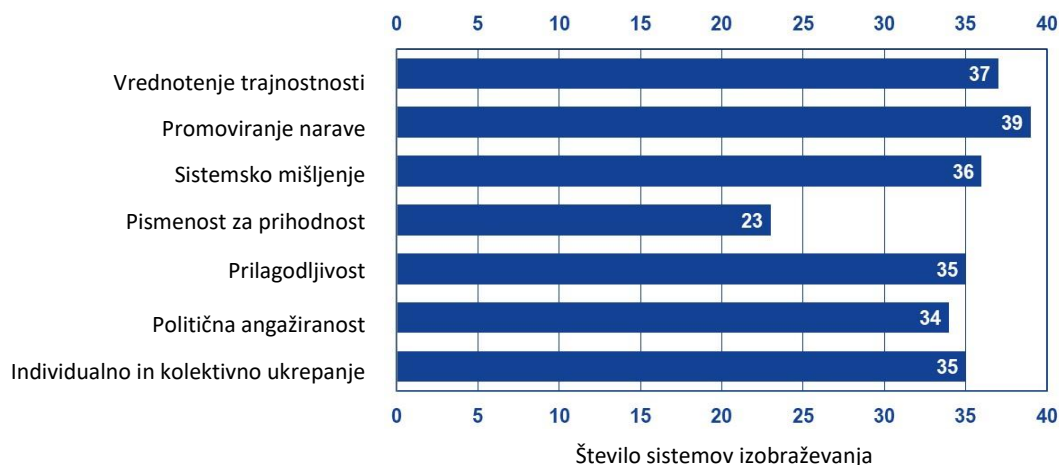
Vir: poročilo Eurydice, glej Dodatek A.

Med kompetencami za trajnostnost je pismenost za prihodnost najmanj prisotna v učnih načrtih

Skoraj vseh sedem kompetenc za trajnostnost, proučevanih v tem poročilu (vrednotenje trajnostnosti, promoviranje narave, sistemsko mišljenje, pismenost za prihodnost, prilagodljivost, politična angažiranost ter individualno in kolektivno ukrepanje)⁽³⁾, je razmeroma dobro zastopanih v evropskih učnih načrtih, saj so jih določili v veliki večini evropskih držav. Izjema je 'pismenost za prihodnost', ki jo navajajo v samo 23 sistemih izobraževanja (Slika 4).

(3) Te kompetence so bile izbrane in opredeljene na podlagi okvira Evropske komisije GreenComp (Bianchi, Pisiotis in Cabrera Giraldez, 2022).

Slika 4: Število sistemov izobraževanja, ki imajo v programih temeljne kompetence za trajnostnost (ISCED 1, 24 in/ali 34), 2022/2023

Vir: Eurydice.

Razlike med ravni izobraževanja so pomembne le pri kompetencah 'politična angažiranost' in 'individualno in kolektivno ukrepanje', ki sta pogostejši na sekundarni ravni (glej poročilo Eurydice, razdelek 1.2). To pomeni, da sta – glede na štiri široka področja kompetenc, opredeljenih v okviru GreenComp (Bianchi, Pisiotis in Cabrera Giraldez, 2022) – področji 'poosebljanje vrednot trajnostnosti' in 'sprejemanje kompleksnosti v trajnostnosti' pogostejše del programov kot drugi dve, 'zamišljanje trajnostnih prihodnosti' in 'delovanje za trajnostnost'.

V več kot polovici sistemov izobraževanja (23) je vseh sedem kompetenc za trajnostnost vključenih na vsaj eni ravni izobraževanja. Izobraževalni programi v desetih sistemih vključujejo učne izide v zvezi s petimi ali šestimi obravnavanimi kompetencami. Usmerjevalni dokumenti na najvišji ravni v šestih sistemih izobraževanja določajo samo tri ali štiri od sedmih kompetenc (glej poročilo Eurydice, Dodatek). Povsod po Evropi se izvaja reforma izobraževalnih programov tudi zato, da se kompetence za trajnostnost vključijo v večji meri.

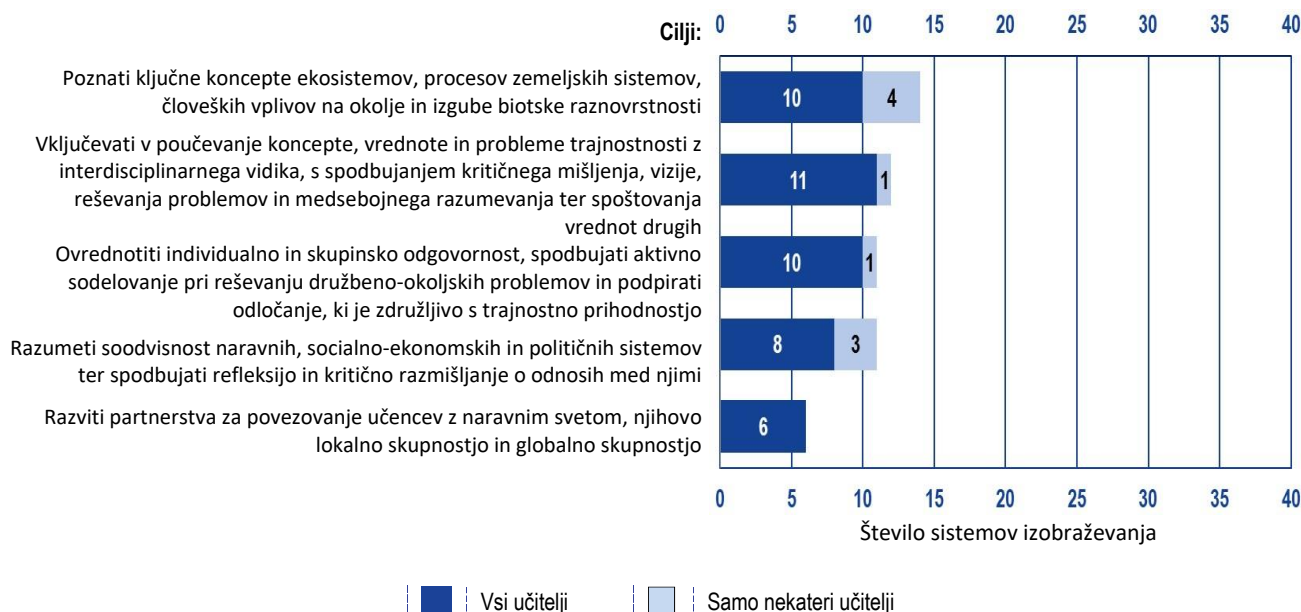
V skoraj polovici sistemov programi za izobraževanje in usposabljanje učiteljev vključujejo cilje, povezane s trajnostnostjo

Čeprav so kompetence za trajnostnost različno vključene v študijske programe v evropskih državah, je opredelitev ustreznih učnih ciljev za začetno izobraževanje učiteljev, s katerimi bi bodočim učiteljem zagotovili potrebne spretnosti in znanja za izvajanje pouka, manj pogosta. Predpisi in smernice, ki določajo minimalne standarde in vsebino za programe začetnega izobraževanja učiteljev, zajemajo učne cilje, povezane s trajnostnostjo, v 17 sistemih izobraževanja (glej poročilo Eurydice, razdelek 2.2).

Predpisi o začetnem izobraževanju učiteljev zajemajo cilj 'poznati ključne koncepte ekosistemov, procesov zemeljskih sistemov, človeških vplivov na okolje in izgube biotske raznovrstnosti' v 14 sistemih, čeprav v štirih od njih le za nekatere predmete ali specializacije (Slika 5). Za primerjavo, ustrezna kompetenca za učence, promoviranje narave, je vključena v študijske programe vseh držav (Slika 4).

V ducatu izobraževalnih sistemov predpisi in smernice za začetno izobraževanje učiteljev zajemajo elemente cilja 'vključevati v poučevanje koncepte, vrednote in probleme trajnostnosti z interdisciplinarnega vidika, s spodbujanjem kritičnega mišljenja, vizije, reševanja problemov in medsebojnega razumevanja ter spoštovanja vrednot drugih'. Za primerjavo, evropske države poročajo o vključevanju kompetenc (vrednotenje trajnostnosti, pismenosti za prihodnost, prilagodljivosti) v šolske učne načrte v večjem številu.

Slika 5: Število sistemov izobraževanja, v katerih so v programih začetnega izobraževanja učiteljev določili učne cilje, povezane s trajnostnostjo (ISCED 1, 24 in/ali 34), 2022/2023

Vir: Eurydice.

Medtem ko sta 'politična angažiranost' ter 'individualno in kolektivno ukrepanje' v veliki večini držav med kompetencami, ki bi jih morali učenci pridobiti v šolskih letih, pa predpisi o začetnem izobraževanju učiteljev določajo povezan cilj 'ovrednotiti individualno in skupinsko odgovornost, spodbujati aktivno sodelovanje pri reševanju socialno-okoljskih problemov in podpirati odločanje, združljivo s trajnostno prihodnostjo' v manj kot ducatu sistemov.

Minimalni standardi za začetno izobraževanje učiteljev določajo cilj 'razumeti soodvisnost naravnih, socialno-ekonomskih in političnih sistemov ter spodbujati refleksijo in kritično razmišljanje o odnosih med njimi' v osmih sistemih izobraževanja, v treh drugih to velja le za nekatere predmete ali specializacije. Nasprotno pa je kompetenca 'sistemsko razmišljanje' vključena v šolske učne načrte vseh sistemov, razen štirih. Nazadnje, medsektorski cilj 'razviti partnerstva za povezovanje učencev z naravnim svetom, njihovo lokalno skupnostjo in globalno skupnostjo' je določen le v šestih sistemih.

V Sloveniji nimamo običajnega kompetenčnega okvira, vendar morajo od maja 2022 programi začetnega izobraževanja učiteljev izpolnjevati merila, določena z Internimi navodili o merilih za soglasje k študijskim programom za izobraževanje strokovnih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja⁽⁴⁾, preden poda k programom soglasje pristojni minister. Soglasje ministra je obvezno v postopku akreditacije pedagoških študijskih programov pri Nacionalni agenciji za kakovost v visokem šolstvu. Ta merila vključujejo elemente, kot so:

- upoštevanje in spoštovanje razvojnih značilnosti ter individualnih razlik otrok, učencev, dijakov, študentov in odraslih udeležencev v izobraževanju pri spodbujanju uspešnega učenja;
- učinkovito izvajanje individualizacije in diferenciacije vzgojno-izobraževalnega dela;
- obvladovanje etičnih vprašanj z načeli trajnosti ter njihovo upoštevanje pri lastnem delu;
- sodelovanje z drugimi učitelji, starši, drugimi strokovnimi delavci.

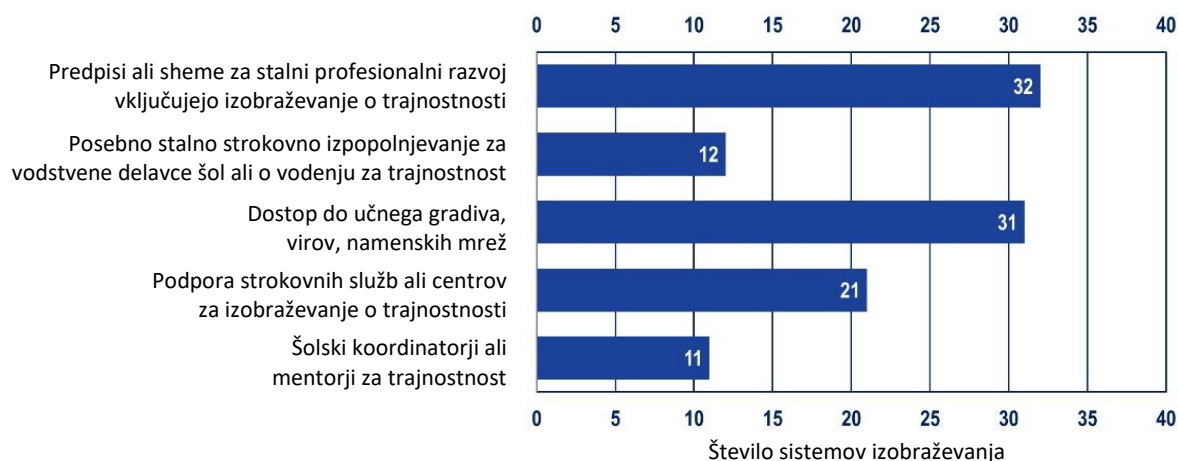
Kompetence učiteljev so določene tudi s Pravilnikom o pripravi strokovnih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja in Pravilnikom o strokovnem izpitu strokovnih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja.

⁽⁴⁾ <https://www.gov.si/teme/ustrznost-izobrazbe-strokovnih-delavcev/>

Učitelji se običajno lahko stalno strokovno izpopolnjujejo, imajo na voljo učno gradivo, vire in smernice za poučevanje o trajnostnosti

Izobraževanje o trajnostnosti je vključeno v predpise ali sheme za stalni profesionalni razvoj učiteljev in ravnateljev v vseh sistemih izobraževanja, razen sedmih (Slika 6). Vendar je sodelovanje v dejavnostih, povezanih s trajnostnostjo, običajno prostovoljno, tudi če je stalno strokovno izpopolnjevanje obvezno. Poleg tega le ducat sistemov zagotavlja posebno stalno strokovno izpopolnjevanje za trajnostno vodenje (glej poročilo Eurydice, razdelek 2.4).

Slika 6: Število sistemov izobraževanja, v katerih se učitelji in vodstveni delavci lahko usposablajo in prejmejo podporo na področju trajnostnosti (ISCED 1, 24 in/ali 34), 2022/2023

Vir: Eurydice.

V Sloveniji je stalno strokovno izpopolnjevanje dolžnost in odgovornost vseh strokovnih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja. Učitelji in vodstveni delavci se avtonomno odločajo za programe izpopolnjevanja, objavljene v katalogu programov nadaljnega izobraževanja in usposabljanja – KATIS, katerega upravitelj je Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje. Prednostne teme so trajnostni razvoj, aktivno državljanstvo in inovativni učni pristopi.

V okviru Šole za ravnatelje, ki deluje pod okriljem Zavoda Republike Slovenije za šolstvo ter organizira in koordinira usposabljanje za vodstvene delavce v vzgoji in izobraževanju, so vzpostavili sistem vseživljenjskega učenja in profesionalnega razvoja za ravnatelje. Obravnavajo različne teme, med drugim tudi trajnostni razvoj. Program Šole za ravnatelje in ravnateljski izpit med izbirnimi vsebinami ponuja tudi vsebine s področja varnega in spodbudnega učnega okolja, trajnostnega razvoja in inkluzivnega pristopa k razvoju šole ter zagotavljanje dobrobiti.

Približno tri četrtine sistemov izobraževanja zagotavlja učno gradivo, vire ali smernice o tem, kako vključiti trajnostnost v poučevanje. Večina teh sistemov ima tudi namenske mreže ali izkustvene skupnosti, v katerih si lahko učitelji in ravnatelji izmenjujejo informacije, dobre prakse in vzpostavljajo partnerstva. V več kot polovici sistemov izobraževanja, ki smo jih preučili, imajo učitelji dostop do strokovnih služb ali centrov za izobraževanje o trajnostnosti, v manj kot ducatu sistemov pa lahko učitelji prejmejo podporo koordinatorjev, delegatov ali mentorjev za trajnostnost (glej poročilo Eurydice, razdelek 2.5).

Podpora za vsešolske pristope k trajnostnosti je zelo razširjena

Učenje za trajnostnost je preobrazbeni proces, ki zahteva podporna učna okolja. Poleg ključnih področij poučevanja in učenja šole potrebujejo tudi smernice in vire za pomoč pri svojih prizadevanjih za vsakodnevno trajnostno delovanje in življenje (Evropska komisija, Generalni direktorat za izobraževanje, mladino, šport in kulturo, 2022). Dve tretjini evropskih izobraževalnih sistemov zagotavljata smernice in/ali orodja za razvoj vsešolskih pristopov k trajnostnosti (Slika 7). Ministrstva za izobraževanje in drugi vladni

organi objavljajo smernice, organizirajo spletne seminarje, ustvarjajo spletišča, na katerih se zbirajo pedagoški viri, najboljše prakse ter objavljajo priročniki in priročniki za učitelje (glej poročilo Eurydice, razdelek 3.1).

Slika 7: Število sistemov izobraževanja, v katerih podpirajo vsešolski celostni pristop, projekte in infrastrukturo, povezane s trajnostnostjo (ISCED 1, 24 in 34), 2022/2023

Vir: Eurydice.

V skladu s **slovensko** področno zakonodajo morajo vsi vzgojno-izobraževalni zavodi slediti cilju za trajnostni razvoj.

S krovnim zakonom o vzgoji in izobraževanju je med cilje zapisano tudi vzgajanje in izobraževanje za trajnostni razvoj in za dejavno vključevanje v demokratično družbo, kar vključuje tudi globlje poznavanje in odgovoren odnos do sebe, svojega zdravja, do drugih ljudi, do svoje in drugih kultur, do naravnega in družbenega okolja, do prihodnjih generacij.

Smernice vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj⁽⁵⁾ od predšolske vzgoje do univerzitetnega izobraževanja določajo, da vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj vključujejo:

- spoštovanje občečloveških vrednot,
- dejavno državljanstvo in participacijo,
- medkulturni dialog in jezikovno raznovrstnost,
- ohranjanje narave in varovanje okolja (ekološko ozaveščenost in odgovornost),
- kakovostno izobraževanje – spodbudno delovno in učno okolje,
- kakovostne medosebne odnose, razvoj socialnih kompetenc (nenasilje, strpnost, sodelovanje, spoštovanje itd.),
- zdrav življenjski slog (duševno in telesno zdravje),
- krepitev zdrave samozavesti in samopodobe,
- kakovostno preživljanje prostega časa,
- razvijanje podjetnosti kot prispevka k razvoju družbe in okolja,
- spoznavanje različnih področij kulture in spodbujanje ustvarjalnosti in dejavnosti.

V Sloveniji namenjamo šolski prehrani posebno skrb. Ker je temelj zdravega prehranjevanja za učence pestra, kakovostna in raznolika prehrana, ki je dobra popotnica za nadaljnje življenje, smo z Zakonom o šolski prehrani uredili organizacijo šolske prehrane za učence, subvencioniranje šolske prehrane ter nadzor nad izvajanjem tega zakona. Sprejeli smo Smernice za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih, ki sledijo temeljnemu vzgojno-izobraževalnemu cilju, to je

⁽⁵⁾ https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/SRI/nacionalne_smernice_VITR_2007.pdf

optimalni razvoj otrok in mladostnikov ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost ter telesno in duševno konstitucijo.

Pripravili smo tudi Strategijo kulture vedenja in vzgoje za trajnostno mobilnost otrok in mladostnikov v sistemu vzgoje in izobraževanja do leta 2024⁽⁶⁾. Namen strategije je spodbujati in usmerjati vodstvene in strokovne delavce vzgojno-izobraževalnih zavodov k razvijanju in krepitvi znanj in spretnosti ter ozaveščanju o pomenu trajnostne mobilnosti ter približati otrokom širši okvir trajnostne mobilnosti. Ta vključuje prvine gibanja, zdravega načina življenja, okolja, ekologije in družbe (spoštovanje, strpnost) ter z razvojem socialnih in gibalnih kompetenc želi pripomoči k večji ozaveščenosti na področju trajnostne mobilnosti.

V učnih načrtih v osnovni šoli je prometna vzgoja medpredmetno področje in del razširjenega programa šole, ki med drugim vključuje usposabljanje za vožnjo s kolesom in kolesarski izpit.

Omenimo tudi šolo v naravi, ki je nadgradnja učnega načrta za različne predmete, in poteka več dni hkrati izven šolskih prostorov. Skozi različne dejavnosti v naravi učenci spoznavajo svojo bližnjo in širšo okolico, hkrati pa razvijajo tudi stike z vrstniki, družabne spretnosti in delovne navade. Šola v naravi je dostopna vsem učencem. Za svoje učence jo organizirajo osnovne šole. V letnem delovnem načrtu šola opredeli, kakšna bo vsebina šole v naravi, kako jo bo izvajala in kako bo financirana. Izbere tudi okolje oziroma prostor, v katerem bo šola v naravi potekala. Praviloma gre za počitniške domove, tabore, hotele ali domove Centra šolskih in obšolskih dejavnosti (CŠOD), ki ustrezajo varnostnim in higienskim zahtevam, hkrati pa so primerni tudi s finančnega vidika.

V skoraj polovici sistemov izobraževanja podeljujejo šolam znak za trajnostnost

Šolam se lahko podelijo posebni znaki, s katerimi dokazujejo, da njihova pedagoška dejavnost spodbuja trajnostnost. Takšne šole lahko služijo kot zgled ostalim šolam, zato so programi za trajnostnost pomemben del poučevanja o trajnostnosti. Mednarodni šolski programi za trajnostni razvoj, kot sta program Eko (zelene) šole in mreža Unesco pridruženih šol, že delujejo v številnih evropskih državah (glej poročilo Eurydice, razdelek 3.2). Poleg teh programov obstajajo tudi primerljivi nacionalni (ali regionalni) programi za trajnostnost. V 17 sistemih podeljujejo oznake, certifikate ali priznanja, povezane z učenjem za trajnostnost (Slika 7). To kaže, da izvajanje mednarodnih trajnostnih šolskih programov ne izključuje izvajanja podobnih nacionalnih programov, in obratno.

Samo v tretjini sistemov izobraževanja zagotavljajo finančno podporo za manjšo infrastrukturo ali ekskurzije, povezane s trajnostnostjo; za to podporo je praviloma treba kandidirati

Učenje za trajnostnost pomeni obsežne spremembe šolske kulture, objektov in dejavnosti šol. Za uspešno izvedbo takšnih sprememb potrebujejo šole podporo pristojnih organov (glej poročilo Eurydice, razdelek 3.3). Vendar ostaja finančna podpora za dejavnosti, povezane s trajnostnostjo, še vedno omejena. Samo v 12 sistemih izobraževanja lahko šole prejmejo finančno podporo za infrastrukturo za recikliranje, samo v 13 za urejanje ali vzdrževanje šolskih vrtov ali izvajanje ekskurzij (Slika 7).

Praviloma morajo šole zaprositi za finančno podporo za infrastrukturne projekte (kot so šolski vrtovi), če je ta na voljo. Infrastruktura za recikliranje v šolah, kot so koši za ločeno zbiranje odpadkov, pa je običajno del redne sheme financiranja.

Slovenija je poleg Švice edina država, v kateri je dodeljevanje sredstev za vzgojo in izobraževanje tudi samodejno. Šole prejmejo iz proračuna države sredstva za izvajanje dejavnosti po zakonu. To so med drugim tudi program šole v naravi, kolesarski izpit, obšolske dejavnosti, zdravniški pregledi in subvencioniranje šolske prehrane. Poleg tega se delo strokovnih delavcev, ki sodelujejo kot mentorji v projektih na ravni šole, vrednoti s točkami, potrebnimi za karierno napredovanje.

⁽⁶⁾ https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Zakonodaja/2021/04/Strategija-varna-mobilnost_avgust2021_v_objavo.pdf

V manj kot tretjini sistemov izobraževanja spremljajo, kako šole vključujejo trajnostnost v svoje dejavnosti

Če želimo okrepiti učenje za trajnostnost, je treba to vključiti v spremljanje in evalvacijo sistemov izobraževanja. Vendar so v manj kot tretjini sistemov izobraževanja sprejeli posebna merila, povezana z učenjem za trajnostnost pri zunanji in notranji evalvaciji šol (Slika 7). Vzrok za odsotnost posebnih meril je lahko ta, da evalvacija ni strogo in podrobno predpisana in/ali da je ta naloga v pristojnosti regionalne ali lokalne oblasti oziroma šol (glej poročilo Eurydice, razdelek 3.5).

* * *

V tem poročilu je osvetljenih več dobrih praks vključevanja učenja za trajnostnost v šolsko izobraževanje v Evropi. Trajnostnost je vključena v učne načrte vseh evropskih držav, s tem povezane kompetence pa so vključene v številna ali vsa predmetna področja. Podrobna analiza uporabe sedmih kompetenc za trajnostnost je pokazala, da so te kompetence razmeroma dobro zastopane v evropskih učnih načrtih. Na tem hitro razvijajočem se področju je cilj trenutnih kurikularnih reform zagotoviti več prostora za učenje za trajnostnost z obsežnejšim in podrobnejšim vključevanjem kompetenc za trajnostnost v celoten izobraževalni program.

Vendar je v poročilu tudi izpostavljeno, da bi bilo mogoče okrepiti ciljno usmerjeno podporo, usmerjanje in priložnosti za usposabljanje učiteljev in ravnateljev. Predpisi in smernice za študijske programe za bodoče učitelje vključujejo kompetence ali učne cilje, povezane s trajnostnostjo, v manj kot polovici sistemov. Pogostejša je podpora za stalni profesionalni razvoj učiteljev in ravnateljev, čeprav je udeležba redko obvezna.

Medtem ko so v večini evropskih sistemov izobraževanja sprejeli smernice za razvoj vsešolskega celostnega pristopa k trajnostnosti, je finančna in nefinančna podpora za posebne šolske dejavnosti manj pogosta. Še vedno ostaja veliko prostora za povečanje finančne podpore šolam, s čimer se jim omogoči vlaganje v infrastrukturo, ki se lahko uporablja pri učenju za trajnostnost, ali financiranje rednih šolskih dejavnosti, povezanih s trajnostnostjo, kot so ekskurzije.

Pričujoče poročilo se sklicuje na številne primere dragocene finančne in nefinančne pomoči za šolske pobude in ukrepe. Tovrstna pomoč morda ni na voljo vsem šolam, v nekaterih primerih so lahko projekti za spodbujanje izobraževanja o trajnostnosti odvisni od pobude posameznih učiteljev ali vodij šol. Analiza kaže tudi, da so v manj kot tretjini vseh sistemov izobraževanja določili posebna merila, povezana s trajnostnostjo, za zunanje in notranje evalvacije šol.

V teh ugotovitvah je osvetljena potreba po celovitih politikah za spodbujanje trajnostnosti v evropskih šolah ter po odločnejših ukrepih za podporo učiteljem in šolam pri zagotavljanju priložnosti vsem učencem, da razvijejo svoje kompetence na tem področju.

V več sistemih izobraževanja so dokazali, da je takšen celovit pristop mogoč: Estonija, Španija, Francija, Ciper, Litva, Malta in Avstrija imajo celovite okvire za učne načrte in usposabljanje učiteljev ter zagotavljajo obsežno podporo šolam, ki spodbujajo in podpirajo učenje za trajnostnost. Na Češkem, čeprav učni načrt vključuje le šest od sedmih ustreznih kompetenc, je podpora učiteljem in šolam med najbolj obsežnejšimi. Finska v učnem načrtu uporablja celostni pristop h kompetencam za trajnostnost ter učiteljem in šolam zagotavlja bogato podporo. Hkrati so izvajalci izobraževanja avtonomni pri porabi državnih sredstev za trajnostnostne projekte. Ti in številni drugi primeri v poročilu ponazarjajo različne načine za nadaljnje izboljšanje učenja za trajnostnost v šolah.

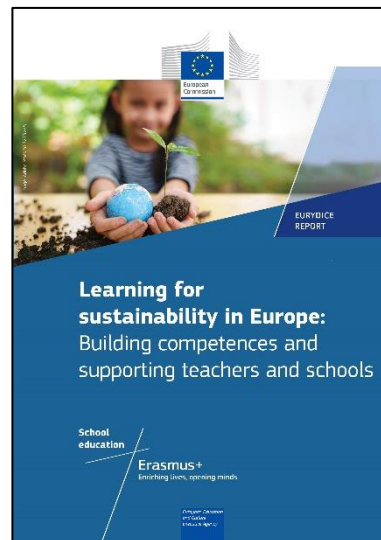
Učenje za trajnostnost v Evropi: Krepitev kompetenc ter podpora strokovnim delavcem in šolam

Poročilo Eurydice

Izobraževanje ima pomembno vlogo pri prehajanju v zeleno in trajnostno prihodnost evropskih družb in ekonomij. V tem poročilu Eurydice so zbrane informacije o vključevanju učenja za trajnostnost v pouk in življenje na šoli v 39 sistemih izobraževanja.

Poročilo je analiza vključenosti posameznih kompetenc, povezanih s trajnostjo, v učne načrte in informacij o tem, kako se poučujejo, bodisi medpredmetno bodisi pri posebnih predmetih. V poročilu so zbrane tudi informacije o tem, kako v evropskih državah pripravljajo in podpirajo učitelje pri njihovih prizadevanjih za poučevanje in razvijanje kompetenc, povezanih s trajnostjo, pri učečih se; kako je urejena pomoč šolam pri izvajanju institucionalnega celostnega pristopa in pri promociji učenja za trajnostnost.

V večini evropskih držav so vključili kompetence, povezane s trajnostjo, v učne načrte ter zagotavljajo ustrezno usposabljanje, učna gradiva, smernice za učitelje pri poučevanju za trajnostnost in podpora šolam na različne načine. In kljub vsemu ostaja prostor za še širše in podrobnejše vključevanje kompetenc za trajnostnost v programe izobraževanja; okrepitev ciljno usmerjene podpore, izboljšanje priložnosti za usmerjanje in izobraževanje učiteljev in vodstva šol in/ali dodatne finančne in nefinančne spodbude za določene šolske dejavnosti.

Naloga omrežja Eurydice je razumeti in znati pojasniti organiziranost in delovanje različnih sistemov izobraževanja v Evropi. Omrežje pripravlja opise nacionalnih sistemov izobraževanja, primerjalna poročila na določeno temo, kazalnike in statistična poročila. Vse publikacije Eurydice so brezplačne in objavljene na spletišču Eurydice. Po naročilu jih prejmete tudi v tiskani obliki. S svojo dejavnostjo Eurydice spodbuja in širi razumevanje, sodelovanje, zaupanje in mobilnost na evropski in mednarodni ravni. V omrežju sodelujejo nacionalne enote s sedežem v posameznih evropskih državah, njihovo dejavnost koordinira Izvajalska agencija za izobraževanje, avdiovizualno področje in kulturo (EACEA) Evropske unije.

Več informacij o Eurydice najdete na <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/> in <https://www.eurydice.si/>.

Urad za publikacije
Evropske unije